

◀ A felújított Blaha Lujza utca és a Kerektemplom.
Kertépítést és fotó: Pagony Iroda

INTERJÚ ANDRÁS ISTVÁN FŐÉPÍTÉSSZEL

Erhardt Gábor

András István (1952)

1971–1977 Bukaresti Ion Mincu
Építészeti Egyetem

1986–1988 MÉSZ Mesteriskola

1994–1995 BME Településrendezési
szakmérnöki képzés

1977–1979 Szatmárnémeti
Tervező Intézet – tervező

1979–1985 Kolozsvári Tervező Intézet
– tervező

1985– BFTV Kft. (korábban Buváti)
– tervező

1995– Balatonfüred főépítésze

1991–2000 tervezés-oktatás a BME
Urbanisztikai Intézetben
és a Corvinus Egyetem
Településépítészeti Tanszékén

2009 Hild-díj

2016 Év főépítésze díj

András István, Balatonfüred város főépítésze 2016-ban az Év főépítésze díjban részesült két évtizedes eredményes, az építészeti igényességet kitarodan megkövetelő munkásságáért. Az Országos Főépítési Kollégium által adományozott elismerés laudációjában kiemelték, hogy tevékenysége során a korszerű urbanisztikai elvek gyakorlati megvalósításával, szaktekintélyek és a helyi társadalom, a civil szervezetek bevonásával segítette a város mai, kedvező arculatának kialakítását. Megtalálta a helyi vezetéssel, a műemlékvédelem felelőseivel a közös hangot, s ennek köszönhetően valamennyi, a településsel kapcsolatos fejlesztési elképzelést a cél érdekében magas szinten egy irányba tudott rendezni. Erhardt Gábor interjúja.

► Nagyon beszédes a díj odaítélésének indoklása. Ennek alapján egy analitikusan gondolkodó, de a mindennapi életben, az emberi kapcsolatok dzsungelében is eligazodni tudó ember képe rajzolódik ki. Jól látom?

Több mint két évtizede próbálom kedvező szakmai irányba befolyásolni a település fejlődését, településképe alakulását. Sok tapasztalatot lehetett gyűjteni ennyi idő alatt, kialakult már bizonyos fokú rutinom az érdekérvényesítés terén. Több választási ciklust megélve, a kollégákkal történt egyeztetések hosszú sorának tapasztalatait összegezve az empátias képességet tartom az egyik legfontosabb főépítési erénynek. Sokat segít abban, hogy a szakmai érveket az egyéb fontos döntéshatározó szempontok között érvényesíteni tudjam. Közös platform

kialakítása nélkül nehéz előrehaladni. Politikai, továbbá széles körű szakmai és laikus támogathatóság nélkül pedig nincs eredmény, a főépítész légüres térbe kerül, szerepe formális marad.

► Ezt megelőzően volt már főépítési tapasztalata?

Erdélyben nevelkedtem, és ott indult építész pályafutásom is. Szatmárnémetiben és Kolozsváron dolgoztam tizenegy évet magasépítéssel foglalkozó irodákban, ahol épülettervezési és restaurálási munkákkal foglalkoztam. Budapesten településtervezői irodában dolgozom immár harminchat éve. E szakterületen Mester Árpád, Brenner János és Kovács Balázs voltak az első mestereim. Hamar kiderült számomra, hogy a szakma e két területe –

a településtervezés és az építészeti tervezés – valójában elválaszthatatlan egymástól. Ezt követte a MÉK Mesteriskola, melynek két éves képzése a szakmai igényesség újabb magaslataira adott rálátást. Mindemellett meghatározó élményként hozzásegített olyan nagyságok személyes megismeréséhez, mint például Kocsis Zoltán, Esterházy Péter, Jelenits István, Makovecz Imre vagy Jánossy György. Főépítész munkámban nagy hasznát veszem hat éves egyetemi oktatói tapasztalatomnak. A főépítész munkája is egyfajta korrektori feladat, amely során a tervet megvitatta közösen fejleszjük azt tovább. Volt olyan idősebb kolléga, aki skiccpauszt tett a beérkező tervekhez, és ott helyben megrajzolta javaslatát. Nem sokáig maradhatott főépítész, mert ilyen mértékű beavatkozást az építész-társadalom nem fogad el.

► Miért éppen Balatonfüred? Volt személyes kötődése a városhoz, vagy munkakapcsolatokon keresztül, netán pályázat útján nyerte el a megbízást?

Találkozásom Balatonfüreddel véletlen volt. Huszonegy évvel ezelőtt a szakmérnöki képzés keretében bemutattam egyik városrendezési tervemet. Ezt követően hívtak meg egy füredi tervezési feladatra. Időközben kiderült, hogy a beépítendő területre néhai kollégám, Szenczy Ottó

FŐÉPÍTÉSZEK

Balatonfüred

András István

országos tervpályázatot nyert, így természetesen őt bízták meg a feladattal. Nekem viszont felajánlották a főépítési állást. Minden más település esetében valószínűleg gondolkodtam volna, hogy elvállalom-e a többletfeladatot. Balatonfüred azonban oly mértékben izgalmas, erős karakterű város, hogy valódi szakmai csemegének számított, így nem tudtam nemet mondani. Mái tartó szerelem lett belőle...

› Milyen állapotban találta a várost?

Balatonfüred még a rendszerváltás előtt kapott fürdővárosi rangot, ez azonban formális címkének bizonyult, önmagában nem segítette a fejlődést. A 90-es években rangjához képest méltatlan, lepusztult állapotban volt. Befektetők és források hiányában érdemben hosszú ideig nem tudtunk ezen változtatni. A városszövet folyamatosan pusztult, és a legkitűntetettebb helyen is romosak voltak az épületek. Egy nemzetközi szervezetnek a veszélyeztetett örökséget számon tartó listájára (World Monuments Fund) is feltettük a Fürdőváros pusztuló emlékeit, abban bízva, hogy felfigyel rájuk egy befektető, és anyagi forrásokhoz jutunk. Ebből végül nem lett semmi, a fejlődés azonban az uniós forrásoknak és a kormányzati társfinanszírozásnak köszönhetően a 2000-es évek után megindult.

› Ezek szerint bőven volt idő az álmodozásra, a kérdések körüljárására.

Számtalan tervet készítettünk, meghívásunkra neves szakemberek fordultak meg a városban, akik sokszor pusztán lelkesedésből is segítettek munkánkat. Sokat gondolkodtunk a város lehetséges fejlődési irányairól, a megvalósítás anyagi feltételei azonban teljes mértékben hiányoztak. Az akkori városvezetés érdeme, hogy előrelátó módon a romos, de valamilyen okból értékes ingatlanokat felvásárolta, így a rendszerváltás után nem sokkal már igen komoly portfólióval rendelkezett a település. Amikor pedig pályázati lehetőségek adódtak, az önrészt a város ezeknek az ingatlanoknak az eladásából tudta biztosítani. Ennek a gondos előkészítésnek a másik jelentős hozadéka az volt, hogy az ingatlanok értékesítésekor a jó pozícióknál fogva feltételeket tudtunk szabni. A jó minőségű, ennél fogva a megfelelő funkciót adó fejlesztés elvárás volt.

▶▶ Szent István tér és környezete, lakó- és kereskedelmi tömb. Építész: Major György, 2013

A Fürdőváros helyszínrajza

tőség adódtak, az önrészt a város ezeknek az ingatlanoknak az eladásából tudta biztosítani. Ennek a gondos előkészítésnek a másik jelentős hozadéka az volt, hogy az ingatlanok értékesítésekor a jó pozícióknál fogva feltételeket tudtunk szabni. A jó minőségű, ennél fogva a megfelelő funkciót adó fejlesztés elvárás volt.

› Az uniós pályázatokkal kapcsolatban sok településen a gombhoz a kabát elve érvényesül. Hogyan alakult ez Balatonfüred esetében?

A településfejlesztési stratégiában és koncepciókban már korábban rögzítette a város, hogy a Fürdőváros fejlesztésének kell elsőbbséget kapnia, hiszen ez alapozta meg Balatonfüred hírnevét. Ezen a hihetetlenül kicsi, mindössze egy négyzetkilométeres területen már a reformkorban is elképesztően élénk kulturális élet folyt, itt nyílt meg az ország első kőszínháza, itt nyaralt a kor számos jeles személyisége. A Fürdőváros hiteles helyreállítása, a kulturális intézmények fejlesztése volt a legnagyobb eredmény az ezredforduló években, hiszen Balatonfüred ezáltal tudta visszanyerni egykori csillogását és vonzerejét. Dr. Bóka István polgármester a városvezetés egységes támogatása mellett megszervezte és irányította a folyamatot. Kezdeményeztük a városrészi műemléki jellegű területtel nyilvánítását, így a főépítész mellett a műemléki felügyelő is kellő kontrollt gyakorolhatott felette.

Ráadásul Németh Katalin személyében egy rendkívül felkészült szakember segítette viszonylag kevés kompromisszummal folyó munkánkat. A kulturális célú fejlesztések érdekében óriási erőket mozgósított a városvezetés. Többek között – nehezen, de – megszerezte a Vaszary-villát. Vaszary Kolos hercegprímás műemlék nyaralója hányattatott évtizedeket követően 2010-ben megújult, és immár kiállítóhelyként a város büszkesége lett. A Szépművészeti Múzeum és a Magyar Nemzeti Galéria rendezi itt nagy sikerű kiállításait és programjait.

Az egykori szállodák kiegészültek a kor igényeinek megfelelő szolgáltatásokkal, ugyanakkor a területtől idegen funkciók nem jelenhettek meg. A hitelesség mellett nagy hangsúlyt fektettünk a minőségre.

› Partner volt ebben a befektetői kör?

Mivel Balatonfüred turisztikai vonzása igen jelentős, a befektetés nem járt nagy kockázattal a magánberuházók számára, akik többnyire partnerek voltak elképzeléseinket illetően. Míg a magánszféra az ingatlanfejlesztéseket segítette, addig a város az infrastruktúra és a közterület megújítására tudta koncentrálni az erejét. Így alakulhatott ki az a szerencsés helyzet, hogy a pályázati pénzek többszörösét kitevő magántőkét sikerült mozgósítani.

› A szerencsés helyzet része az is, hogy a város vonzerejét adó létesítmények, mint például a sétány vagy a kikötő már adottak voltak, csak felújításra szorultak.

A város emblematikus intézményei és a közterületek is nagyon rossz állapotban voltak, megújításra szorultak. Tudatosítani kellett a résztvevőkben, hogy ennek minőségbeli megújításnak kell lennie. Ma már mindenki számára természetes, hogy nem térkövel burkolunk történeti városrészekben, de 2000 előtt ez nem volt evidencia.

Időnként nagy csatákat kellett vívunk, hogy megértessük: jó eredményt csak egy igényes, hiteles megújítás hozhat – jöllehet az az adott pillanatban többbe kerül. Végül eredményében egy olyan minőségű környezetet sikerült létrehozni, amelyet a műemléki hatóság is követendő példaként tart számon, és számos szakmai megmérettetésen (Hild-díj) kiválóan megállja a helyét.

› Melyek voltak a közterület-fejlesztés fontosabb állomásai?

A közterületek fejlesztését több ütemben a Pagony Táj- és Kertépítész Iroda végzi jelenleg is, Herczeg Ágnes vezető tervező, valamint Wallner Krisztina irányításával. Megújult a Vitorlás tér, a parti Tagore sétány, majd a Gyógy tér. Sikerült megújítani a Kiserdőt, Magyarország egyik első angolparkját. Ma már a város külső területeinek zöldfelületeit is rendezni tudjuk, és igyekszünk azokat hálózatba foglalni, a város központjába becsatolni.

› Eddig a reformkorban kialakult magról esett szó. Füred különlegességéhez tartozik többközpontúsága. Hogyan lehet a különböző karakterű városrészek fejlesztését összehangolni?

Balatonfüred több település összeolvadásából alakult ki, így az egyes városrészek

Horváth-ház

▼ Vaszary villa

funkcionális szerepe és karaktere is nagyon eltérő. Igen jó stratégiai döntésnek bizonyult először a város hírnevét megalapozó Fürdővárost rehabilitálni. Az arányos városfejlesztés jegyében a többi városrész adott léptékhez és funkcióhoz igazodó fejlesztése sem maradhatott le.

Más helyszíneken is történtek jelentős beavatkozások, de itt még nagyon sok a teendő. Az úgynevezett felső – azaz a hegyoldal felé eső – Balaton-felvidéki karakterű városrészek, az Óváros és Arács biztosítják az állandó lakosság zömének életterét. Ezek egyelőre kevésbé ismert

és látogatott részei a városnak. Arács városrészben a Norvég Alap segítségével a főteret és több épületet újjátottunk meg. Itt a beavatkozások léptéke és jellege is sajátos, a hely adottságainak megfelelően falusias. Fürdő óvárosi részeinek rehabilitációja a fürdővárosnál nehezebb feladat. Telekstruktúrája elaprózott, kuszák az ingatlanviszonyok, és a lakosság anyagi ereje is szerényebb. Itt egyedi fejlesztési technikákat próbálunk alkalmazni. Az első sikeres pályázaton már túl vagyunk: rendeztük az önkormányzat előtti teret, és megújult Pálóczi Horváth Ádám villája, amely ma a Ferencsik János nevét viselő zeneiskolaként az ország egyik legszebb művészeti intézménye. Major György építész városépítészeti jelentőségű, téralakító épületegyüttest fogalmazott meg a tér nyugati oldalára, amely átmenetet képez a délre fekvő villaszerű, és a főtutca sűrűbb, zárt sorú beépítése között.

▲ Jócai villa

► Hogyan lehet egyensúlyt találni a lakosság-központú és a turistaközpontú fejlesztések között?

Fontosnak tartom, hogy elkerüljük a skanzen-effektust, amikor a hétköznapi komfortos élet a turizmusnak van alárendelve. E tekintetben nagy nyomás nehezedik a városra, mert az ide látogatók száma évről évre növekszik. Most már számos időszakban túlszűfolt a város, elsősorban a part menti közterületek. Ezért is fontos, hogy a fejlesztések és a kiszolgáló intézmények telepítése a városban egyenletesebben elosztva történjen, a felsőbb városrészekben is létesüljenek újabb attrakciók, amelyek látogatókat vonzanak ezekre a helyekre is. Ebből kiindulva pályáztunk sikerrel a Norvég Alapnál az Óváros középkori templomának felújítására, amely hangversenyteremként és kiállítóterként fog működni. Tervezzük a hegyoldalban lévő borospincék elérhetőségét könnyítő sétány kiépítését, részben a 71-es út, részben a Kéki-patak mentén. Elkészült a vízpartot az Óvárossal összekötő kerékpárút, átadás előtt áll a sportuszoda. A jövő évi FINA világbajnokság kapcsán kormányzati támogatásból további, a vízparti komfortot növelő fejlesztések valósulhatnak meg. Remélem, hogy rövidesen sikerül majd átstrukturálni, eltüntetni az olyan rossz örökséget is, mint amilyen a görög falu. A város infrastruktúrája eddig is nagyon sokat fejlődött, javult az intézményi ellátottság. Azért is jó ma balatonfüredi lakosnak lenni, mert számos sportolási lehetőség, országos hírű kulturális intézmények sora áll az itt élők rendelkezésére.

► Hány állandó lakója van a városnak, és mennyire duzzad fel ez a szám a nyári szezonban? Nem okoz-e problémát a például Siófokon tapasztalható zsúfoltság és az ezzel járó színvonalcsökkenés?

A településnek mintegy 14 ezer lakosa van, s ez a szám folyamatosan növekszik, a nyári szezonban pedig megduplázódik. A sikeres fejlesztés még jobban felértékelte a várost: a turisták és a betelepülők száma is állandóan emelkedik. Az ingatlanok ára a fővárosi szinttel vetekszik. Mindez kétségkívül magában hordozza

▼ Blaha Lujza utca. Kertépítészeti és fotó: Pagony

a túlfejlődés és a túlsűrűsödés veszélyét, de feltett szándékunk, hogy megőrizzük a város élhetőségét és vonzerejét.

► Hogyan tudnak határt szabni a fejlődésnek és a tömegturizmusnak?

Erre a kérdésre nem tudom a választ. Fejlődésre – minőségi értelemben – mindig szükség van és lesz. Mennyiségi fejlődést elvileg nem tartok szükségesnek, de nem is áll már rendelkezésre a városban számottevő szabad terület e célra. A meglévő értékes beépítési struktúrákat, mint

amilyen a történelmi városszövet, vagy a nagy zöldfelületekkel rendelkező kertvárosias részek, meg kell védeni a besűrűsödéstől. Más helyszíneken, foghíjas vagy új beépítésű területrészekben lehet még minimális tartalékokkal számolni, de itt is az élıhetőséget kell szem előtt tartani, e szerint kell meghatározni az építési jogokat. A városban megvalósított minőségi fejlesztések folytatásának eredményeként a település még sokáig vonzó maradhat, így szerintem a turisták tömegével továbbra is számolni kell.

István András, the Master Architect of Balatonfüred, received the Master Architect of the Year Award in 2016 for two decades of successful work, always within the highest standards. Offered by the National College of Master Architects, the award came with an acknowledgement saying that his work was essential in shaping the current attractive face of the town by applying cutting-edge methods of urban planning and the involvement of specialists, the local society and civil organisations. Looking back to a grand past as a resort and cultural centre, highly popular as early as the 19th century, Balatonfüred regained its former splendor after the decay of the Communist years.

▼ A füredi hajókikötő. Építész: Kapitány József

▲ Hipermarket, építész: Sebestyén Imre

▼ Viráglépcső, György tér. Kertépítész: Pagony Iroda

► **Tervez-e a városban épületeket?**

Nem tervezek, de ennek nem elvi akadálya van, hanem elsősorban időbeli: nem érek rá. Azt gondolom, hogy a településrendezési tervek a főépítésznek kellene terveznie, legfeljebb külső szakemberrel szorosan együttműködve. Ebből következik, hogy mindenképpen értenie kellene a településrendezéshez. Szerintem az is vállalható, hogy egy főépítész becsületesen épületeket tervezzen az általa irányított településre. Ez esetben azonban a szakmai kontrollt (tervtanácsot) elengedhetetlennek tartom, mert önkontroll hiányában súlyos károk okozhatók a település arculatában.

► **A tokaji aszút a putnyok számával mérjük. Hány putnyos most Balatonfüred városa, és milyen célokat tűztek ki maguk elé?**

Balatonfüred pazar adottságai és jelenlegi általános állapota alapján nagyon

▲ Pálóczy Horváth Ádám egykori villája, Ferencsik János Zeneiskola

jó hely, vonzó város, ezt nemcsak a látogatók száma, de a szakemberek elismerő visszajelzései is igazolják. Az elért kezdeti sikerek hasonló folytatásra kötetlenek, és még inkább kidombrótták,

hogy milyen sok teendő van még. A folytatódó nagyberuházásokat a korábbiakhoz hasonlóan jó minőségben kell megvalósítani, annál is inkább, mert a város már a következő esztendőől újabb nemzet-

közi nagyrendezvények házigazdája lesz. Az óvárosi területek tervezett rehabilitálása nagyon nehéz feladatnak ígérkezik, aprólékos munkát, bonyolult szervezést igényel. Itt új fejlesztési metodikát, speciális egyeztetési mechanizmust kell majd alkalmazni. Az erős karakterrel rendelkező városszövetbe illeszkedő épületek tervezése izgalmas építészeti kihívás. A külső városrészek arculatának alakulását nagymértékben a lakosok és a kisebb magánfejlesztők építkezései határozzák meg. Kevés az illeszkedést elősegítő kapaszkodó, nehezebb a sokféle elképzelést harmonikus egységbe rendezni. Talán itt lesz a legfontosabb szerepe a településköpi véleményezési eljárásnak. Nem sokkal egyszerűbb feladat a hegyoldali épületek megjelenésének szabályozása sem.

► **Rendszerek a meghívásos pályázatok. Kevés Balaton-parti település mondhatja el magáról, hogy a szakma legjelesebb képviselőit vonultatja fel egy-egy ilyen alkalommal. A magyar közízlés csak kismértékben preferálja a modern formakincset. Mi jellemzi ilyen szempontból ezt a patinás fürdővárost?**

Sajnos rohanó világunkban Balatonfüreden is csökken a tervpályázatok száma, ami szerintem nagy kár, mert ezek jó alkalmat teremtenek a közös gondolkodásra, a főépítész munkájához pedig nagy segítséget nyújtanak. A gyorsítás igénye mellett a pénzforrások szűkössége is a pályázatok lebonyolítása ellen hat. Az elmaradó tervpályázatokat valamelyest pótlandó, olykor az egyetemekkel működünk együtt, így a diákok segítenek aktuális feladatok átgondolásában. A kortárs építészeti formanyelv elfogadtatása a lakossággal kezdettől fogva problémát okozott és okoz a mai napig, de emiatt nem módosítottuk szakmai igényeinket. Valójában a sivár, a helytől idegen, rossz minőségű épület a taszító a legtöbb ember számára. Ezért is fontos a hely értékeit olvasni tudó, nyitott és érzékeny kollégák jelenléte.

